

อิมามะฮ์ในทัศนะของนักปราชญ์

บรรดานักปราชญ์ฝ่ายวิชาการหลักความเชื่อและศรัทธา (วิพากษ์วิทยา) ได้อธิบายคำว่า 'อิมามะฮ์' ได้หลายความหมายด้วยกัน แต่จะเลือกกล่าวเฉพาะความหมายที่มักคุ้นที่สุด ในหมู่ของนักวิชาการซึ่งกล่าวว่า 'อิมามะฮ์' หมายถึง "ผู้ปกครองศาสนจักรและอาณาจักรโดยทั่วไปแห่งสังคมอิสลาม" หรือเรียกอีกอย่างว่า 'รียาซะฮ์'

คำว่า 'รียาซะฮ์' มาจากรากศัพท์ของคำว่า 'เราะซูน' แปลว่า 'ศิระษะ' ซึ่งบุคคลที่เป็นอิมามหรือหัวหน้าสังคมนั้น เมื่อเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสังคม เขาเปรียบเสมือนศิระษะของสังคม หรือผู้บังคับบัญชานั่นเอง แต่คำว่า 'รียาซะฮ์' นี้ไม่อาจใช้ในความหมายของอิมามะฮ์ได้เสมอไป เช่น รียาซะฮ์ (หัวหน้า) สำนักงาน บริษัทห้างร้าน องค์กร สมาคม ฯลฯ เพราะ รียาซะฮ์ในความหมายของนักปราชญ์ ซึ่งมีเงื่อนไขเป็น 'อาม' (ไม่เฉพาะเจาะจง)

ผู้ปกครองแห่งศาสนจักรและอาณาจักร หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ปกครองเฉพาะเรื่องของอาณาจักรเพียงอย่างเดียว แต่ทั่วควบคุมไปถึงเรื่องของศาสนจักรด้วย การเป็นผู้ปกครองของเขา มิได้เจาะจงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ทว่าควบคุมทั้งสองด้านทั้งภารกิจของทางโลกและทางธรรม

สิ่งที่ต้องสร้างความเข้าใจก็คือ ดิน (ศาสนา) อิสลามมิได้เป็นดินที่เกี่ยวข้องเฉพาะเรื่องของโลกหน้าแต่เพียงอย่างเดียว คำสอนของอิสลามเป็นเสมือนตัวควบคุม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า และระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งหมายถึงภารกิจทางโลกนี้

ดังนั้น ถ้าผู้ใดรับหน้าที่เป็นผู้นำด้านศาสนจักร ก็ต้องเป็นผู้นำของอาณาจักรด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าเงื่อนไขที่กล่าวว่า ผู้ปกครองแห่งอาณาจักรและศาสนจักร มิได้หมายความว่าแยกภารกิจระหว่าง

ทั้งสองออกจากกัน แต่การที่กล่าวถึงเงื่อนไขอย่างนี้เอาไว้ก็เพราะต้องการเน้นให้ความหมายมีน้ำหนักยิ่งขึ้น

สรุปความหมายของคำว่า ‘อิมามะฮ์’ ในทัศนะของวิชาที่ว่าด้วยความเชื่อและศรัทธานั้นหมายถึง “ผู้ปกครองสังคมอิสลาม ที่ควบคุมดูแลภารกิจทั้งสองของโลกนี้และโลกหน้า”

อิมามในความหมายของชีอะฮ์

อิมามในความหมายของชีอะฮ์ ถือเป็นศัพท์เทคนิคที่มีความหมายเฉพาะตัว ส่วนความหมายที่ถูกยอมรับในทัศนะต่างๆ ของบรรดานักปราชญ์นั้นคือความหมายที่กล่าวว่า “บุคคลหนึ่งที่ดีตรงตำแหน่งผู้ปกครองโดยทั่วไปทั้งศาสนจักรและอาณาจักร” อิมามในความหมายของนักปราชญ์ฝ่ายวิชาความเชื่อและศรัทธานั้น ถือว่าไม่จำเป็นต้องเป็นมะอ์ซุม (ผู้บริสุทธิ์) ไม่จำเป็นต้องมีความรู้แบบดลใจ (อิลฮาม) และไม่จำเป็นต้องได้รับการแต่งตั้งจากอัลลอฮ์ (ซบ.) ดังนั้น ถ้าผู้ใดก็ตามเป็นผู้ปกครองโดยทั่วไปเหนือสังคมอิสลาม โดยที่ไม่มีเงื่อนไขข้างต้นถือว่าเป็นอิมามเหมือนกัน

อิมามในความหมายของนักปราชญ์ต่างๆ ไป กับอิมามในความหมายของชีอะฮ์นั้นแตกต่างกัน อิมามในความหมายของอัล กุรอาน กับความหมายของนักปราชญ์ฝ่ายวิชาความเชื่อ และศรัทธานั้นก็ต่างกัน เพราะในอัล กุรอานกล่าวเรียกคนที่เป็ผู้นำทั้งหมดว่า เป็น ‘อิมาม’ ไม่ว่าจะเป็อิมามในสังคมอิสลามหรืออิมามในสังคมของผู้ปฏิเสธ ขณะที่ ‘อิมาม’ ในทัศนะของนักปราชญ์หมายถึง ผู้นำหรือผู้ปกครองสังคมอิสลามเท่านั้น

ส่วนอิมามในทัศนะของชีอะฮ์หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองของสังคมอิสลาม ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ต้องได้รับการแต่งตั้งจากอัลลอฮ์ (ซบ.)
2. ต้องเป็นมะอ์ซุม (ผู้บริสุทธิ์ปราศจากบาปทั้งปวง)
3. ต้องมีความรู้แบบอิสลาม (ดลใจ) มิใช่ความรู้ธรรมดาที่ได้รับมาด้วยการเรียนรู้

ฉะนั้น อิมามในความหมายของชีอะฮ์ก็คือ ผู้ที่เป็นอิมามต้องมีเงื่อนไข 3 ประการข้างต้น

แก่นแท้ของความต้องการอิมาม

แม้ว่าคำอธิบายของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ในการอธิบายวิชาการ และวัตถุประสงค์ของอัลลอฮ์ (ซบ.) จะบริสุทธิ์ปราศจากการบิดเบือน (ท่านเองเดียวกันอัลลอฮ์รับรองว่าจะปกป้องอัล กุรอานให้คงอยู่ตลอดไป) และท่านก็ได้อธิบายทุกอย่าง ที่เป็นความต้องการของมนุษย์จนถึงวันแห่งการอวสานของโลกไว้แล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ไม่ต้องมีอิมาม แต่เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่ามีได้เป็นเช่นนั้น

กล่าวคือ ท่านไม่ได้อธิบายกฎเกณฑ์ทุกอย่างที่เป็นความต้องการของมนุษย์เอาไว้ จนถึงวันแห่งการอวสานของโลก และอัลลอฮ์ (ซบ.) ก็ไม่ได้รับรองว่าจะปกป้องคำพูดของท่าน (ในรูปของรายงานวจนะของท่านศาสดา) ให้คงความบริสุทธิ์ตลอดไป ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่นานยี่สิบสามปี ซึ่งสิบสามปีแรกท่านเผยแผ่อยู่ในมักกะฮ์ มีคนจำนวนเล็กน้อยที่เข้ารับอิสลามและต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก เช่น ถูกล้อมกรอบทางด้านเศรษฐกิจอยู่นานถึงสามปี ในสภาพเช่นนั้นเป็นไปได้หรือ ที่ท่านจะอธิบายทุกอย่างที่เป็นความต้องการของมนุษย์จนถึงวันแห่งการอวสานของโลก

สมมติฐานที่ 1

ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ได้อธิบายทุกอย่างไว้แล้ว ใครกัน

เล่าที่มีความเหมาะสมสามารถปกป้องกฎเกณฑ์เหล่านั้น คนที่ไม่มีการศึกษาและไม่มีความรู้หรือมีแต่น้อย จะสามารถปกป้องสิ่งเหล่านี้ไว้ได้หรือ !

สมมุติฐานที่ 2

ถ้ามีความสามารถในการปกป้องบทบัญญัติ จะมีหลักประกันอะไรว่าบทบัญญัติเหล่านั้น จะบริสุทธิ์และไม่ถูกบิดเบือน จุดประสงค์ของเรามีใช้จะกล่าวถึง การบิดเบือนโดยเจตนาอย่างเดียว แต่มันรวมไป ถึงการบิดเบือนแบบพลั้งเผลอ เช่น ทุกครั้งก่อนที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) จะท่านมาชจะต้องทำวุฎูอ์ (การชำระล้างก่อนการนมาซ) ร่วมกับประชาชน ทุกคนได้เห็นท่านทำวุฎูอ์ว่า เริ่มรดน้ำจากตรงไหนถึงตรงไหนและรดน้ำกี่ครั้ง หรือบางคนตลอด 23 ปีไม่ได้เห็นท่านทำวุฎูอ์ด้วยตาของตนเอง

แต่สิ่งที่ไม่น่าเชื่อได้เกิดขึ้น หลังจากที่ท่านศาสดาจากไปไม่นาน พวกเขาที่มาถกเถียงกันว่า ควรทำวุฎูอ์อย่างไร หรือในบางครั้งไม่มีที่ท่าว่าจะบิดเบือน หมายถึงคนที่ไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย ในการบิดเบือนการทำวุฎูอ์ เช่น เวลาทำต้องล้างจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง แต่เขากลับบอกว่าต้องล้างจากด้านล่างขึ้นสู่ด้านบน เพื่อให้ได้รับความสนใจหรือได้รับคำชมเล็กๆ น้อยๆ และจะไปวิตกอะไรกับบทบัญญัติ ที่มีผลประโยชน์มากมาย ถ้าเขาบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เขาจะได้รับประโยชน์อย่างมหาศาล เช่น บทบัญญัติเกี่ยวกับสังคัมหรือตำแหน่งผู้นำสังคัม ฉะนั้น ไม่มีหลักประกันเลยว่า บทบัญญัติและคำสอนของท่านศาสดาตลอดจนความศักดิ์สิทธิ์ของวะฮ์ยู (วิวรณ์) จะได้รับการปกป้องดูแล ทั้งที่มุสลิมทั้งหลายต่างก็รู้ว่าแบบฉบับของท่านจำนวนมากมายที่ถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

ดังนั้น ในสภาพเช่นนี้ ไม่จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความสามารถในการ

ชี้้นำประชาชนดอกหรือ! และถ้าอัลลอฮ์ (ซบ.) เพิกเฉย กล่าวคือ ไม่ทรงแต่งตั้งตัวแทนของศาสดาเอาไว้ ให้ทำหน้าที่ในการสั่งสอน และชี้นำมนุษย์ไปสู่สัจธรรมและความศักดิ์สิทธิ์ของอัล กุรอาน ก็จะได้ถือว่าเป้าหมายในการแต่งตั้งศาสดา เพื่อชี้นำและช่วยเหลือมนุษย์ให้รอดพ้นจากการหลงทางและความไม่สมบูรณ์

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประชาชนที่เข้าใจอิสลามได้เป็นอย่างดี ก็เพราะคำอธิบายของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) มิใช่อัล กุรอานแต่เพียงลำพังโดยปราศจากผู้อธิบาย แต่คำอธิบายของท่าน ไม่มีหลักประกันว่าจะไม่ถูกบิดเบือน ฉะนั้นถ้าอัลลอฮ์ (ซบ.) ไม่แต่งตั้งใครไว้เพื่ออธิบายอัล กุรอาน แน่หนอนประชาชนต้องหลงทางอีกเป็นครั้งที่สอง และการยุติการประทานคราสดาก็จะถือว่าขัดต่อสติปัญญาและความจริง

ด้วยเหตุนี้เอง สังคมอิสลามจึงต้องการอิมาม เพื่อทำหน้าที่ปกป้องกฎเกณฑ์อิสลามและแบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ไม่ให้บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ทำหน้าที่ชี้นำมนุษย์ไปสู่สัจธรรมและบริหารรัฐอิสลามให้ดำรงสืบต่อไป

คำอธิบายของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ)

เกี่ยวกับวิลายะฮ์ (อำนาจการปกครอง)

อัลลอฮ์ (ซบ.) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ว่า

“แท้จริงได้มีศาสนทูตคนหนึ่งมายังเจ้า มาจากเผ่าพันธุ์ของพวกเขา เจ้า เขามีความกังวลในสิ่งที่พวกเขาทุกข์ร้อน เขาหวังดีต่อพวกเขา เขาเป็นคนเมตตาปรานีต่อบรรดาศรัทธาชนทั้งหมด” (บทออต เตาบะฮ์ โองการที่ 128)

ไม่มีใครที่จะไม่เชื่อว่าท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) มีความเป็นห่วงเป็นใยและมีจิตใจเมตตามากกว่าคนอื่น ไม่มี ความล่งเลใจในการสอนสั่งประชาชน และให้ความสำคัญต่ออิสลามมากกว่าใครทั้งหมดตลอดอายุขัย ท่านได้ทุ่มเทให้กับการเผยแผ่อิสลาม และพัฒนาความคิดอ่านของมนุษย์

ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ทราบดีกว่าใครทั้งหมดว่า รัฐอิสลามแห่งนี้ไม่ได้มีอายุขัยเพียง 20 ปี เท่าที่ท่านปกครองอยู่ แต่ทว่าอายุขัยของมันยาวนานตราบเท่าอายุขัยของโลก ด้วยเหตุนี้ท่านจึงต้องวางแผนการเผื่อไว้อีกหนึ่งพันปีข้างหน้า และได้ออกคำสั่งมากมายเกี่ยวกับมัน ท่านทราบดีว่าดิน (ศาสนา) ก็คือองค์กรหนึ่งของสังคมที่จะขาดผู้บริหารไม่ได้โดยเด็ดขาด เพราะถ้าองค์กรปราศจากผู้บริหารเมื่อใด องค์กรนั้นก็ต้องพบกับการล่มสลาย

ด้วยเหตุนี้เป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีผู้นำเพื่อบริหารและปกป้องดูแลวิชาการและกฎเกณฑ์ของศาสนา อีกทั้งต้องขับเคลื่อนสังคมให้เดินไปข้างหน้า ควบคู่กับการสั่งสอนชี้แนะประชาชนให้ไปสู่ความสำเร็จสมบูรณ์ ฉะนั้นจะเป็นไปได้อย่างไร ขณะที่ท่านผู้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มากด้วยสติปัญญาและความรอบคอบ จะลืมนวันที่ท่านต้องจากไป โดยไม่สนใจต่อปัญหาของสังคมและผู้นำภายหลังจากนั้น

ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) มีแบบอย่างการปฏิบัติประการหนึ่งคือ เมื่อใดก็ตามที่ต้องเดินทางไปที่อื่นเพื่อทำธุระ ไปบำเพ็ญฮัจญ์หรือไปทำสงครามซึ่งต้องค้างแรมอยู่ที่นั่น ท่านจะแต่งตั้งตัวแทนไว้เสมอ เพื่อบริหารงานแทนและเพื่อชี้แนะประชาชน เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนหรือมีปัญหา และทุกครั้งที่ต้องส่งกองทัพออกไปรบ ท่านจะแต่งตั้งแม่ทัพและสั่งเสียต่ออีกว่า ถ้าแม่ทัพดังกล่าว เสียชีวิตลงบุคคลใด

จะทำหน้าที่แทนต่อไป ท่านจะปฏิบัติเช่นนี้เสมอ และจะให้เชื่อได้อย่างไรว่า เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิตของท่าน ท่านจะไม่ยอมแต่งตั้งหรือแนะนำตัวแทนเอาไว้ บุคคลเยี่ยงท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ที่มีวิสัยทัศน์ที่ลึกล้ำและกว้างไกล มีเป้าหมายและอุดมการณ์ที่เด่นชัด ถ้าพิจารณาถึงบุคลิกภาพส่วนตัวแล้ว จะไม่ลังเลใจและยอมรับได้ทันทีว่า ท่านได้แก้ไขปัญหาอิมามผู้ซึ่งเป็นผู้ปกครองรัฐและมวลมุสลิมภายหลังจากท่านไว้เรียบร้อยแล้ว โดยที่ท่านจะไม่ปล่อยให้ปัญหายุ่งยากสำหรับประชาชนอย่างแน่นอน

การแต่งตั้งตัวแทนของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ)

ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ได้พูดถึงเรื่องวิลายะฮ์หรือผู้ปกครองรัฐอิสลามภายหลังจากท่าน ไม่ใช่เพียงครั้งเดียวก่อนการจากไป แต่ท่านพูดตั้งแต่วันแรกที่ประกาศตนเป็นศาสดา ในวันนั้นท่านได้พูดถึงปัญหาสามเรื่องด้วยกันคือ เรื่องเตาฮีด (การเป็นเอกภาพของพระเจ้า) เรื่องนบูวะฮ์ (การเป็นศาสดาของท่าน) เรื่องวิลายะฮ์และอิมามะฮ์ (การเป็นผู้ปกครองภายหลังจากท่าน) โดยในวันนั้นท่านได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า อะลี คือตัวแทนของท่าน ที่จะทำหน้าที่ปกครองประชาชาติภายหลังจากท่าน

รายงานทั้งจากมุสลิมสายซุนนะฮ์และชีอะฮ์ได้ระบุไว้ว่า วันแรกที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ประกาศการเป็นศาสดา ท่านได้เชิญวงศ์าคณาญาติที่ใกล้ชิดมาจำนวนสี่สิบคนด้วยกัน และในวันนั้นเองท่านได้ประกาศว่า อะลี คือ คอลีฟะฮ์และเป็นตัวแทนของท่าน หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวแนะนำถึงการเป็นคอลีฟะฮ์ของท่านอะลีเรื่อยมาในหลายๆ เหตุการณ์ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้บรรดามุสลิมทั้งหลาย ได้รับรู้ถึงสถานภาพของท่านอะลีและของตนเอง และ

ท่านได้ประกาศอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ณ ที่เกาะดิรคุม ท่ามกลาง บรรดาผู้ศรัทธาที่เดินทางกลับจากการบำเพ็ญฮัจญ์ร่วมกับท่าน เป็น ครั้งสุดท้ายจำนวน 120,000 คน ในเหตุการณ์ครั้งนั้นท่านได้กล่าว สุนทร พจน์ว่า

“โอ้มุสลิมทั้งหลาย! จงบอกให้ฉันรู้ว่า ใครเล่าที่มีอำนาจเหนือ บรรดาผู้ศรัทธายิ่งไปกว่าตัวของพวกเขาเอง”

บรรดามุสลิมทั้งหมด ณ ที่นั้นได้กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า

“อัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์ทรงรู้ดียิ่งกว่าใคร”

ขณะที่กล่าวถึงตรงนี้ ท่านได้จับมือของท่านอะลีชูขึ้นแล้วกล่าว ต่อว่า

“อัลลอฮ์คือ นายของฉัน และฉันเป็นนายของบรรดาผู้ศรัทธา ฉันมีสิทธิเหนือพวกเขาเหล่านั้น มากกว่าสิทธิในตัวของเขาเอง เพราะ ฉะนั้น ผู้ใดที่ฉันเป็นนาย (เมลา) เหนือพวกเขา อะลีก็เป็นนาย (เมลา) เหนือพวกเขาด้วย” ท่านได้กล่าวย้ำประโยคนี้ถึง 3 ครั้งด้วยกัน

ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลฯ) ได้กล่าวถึงจำนวน และชื่อของตัว แทนและผู้นำภายหลังจากท่าน ตลอดจนคุณสมบัติต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ท่าน กล่าวว่า “อิมาม (ผู้นำ) ภายหลังจากฉันมี 12 คน และทั้งหมดเป็นชาวกูรอยช์”

ท่านได้กล่าวกับท่านญาบิร บินอับดุลลอฮ์ อันซอรี โดยตรงว่า “อิมามภายหลังจากฉันมีจำนวน 12 คน” หลังจากนั้นท่านได้กล่าวชื่อ อิมามเหล่านั้นทีละคน และกล่าวกับญาบิรว่า

“ท่านจะมีอายุยืนจนถึงอิมามคนที่ห้า และเมื่อพบกับเขาจงบอก กับเขาด้วยว่าฉันฝากสลาม มา”